

אשרי בניו אחרינו

מו"ר מרן הגאון רבי שמואל אליהו שליט"א
הרב הראשי לעיה"ק צפת וחבר מועצת הרבנות הראשית

מה מברכים על מצה אחרי הפסח?

לחם או לחמית
פת הבאה בכיסנין
שלושה מיני כיסים
מצה חשובה
כוססים אש-תנור
עלייה לארץ ישראל במקום אכילת פת אורז
פת לחולי צילאק
מנהג פשוט לאשכנזים – "המוציא" כל השנה
ספקות הספרדים
דין לחם שהשתנה
חשיבות המצה עד פסח שני
הארה שממשיכה מפסח ראשון לפסח שני
דין של מצות חמץ אחר הפסח

לחם או לחמית

יש שאלה מה מברכים על מצה אחרי הפסח. מצד אחד אנחנו מברכים על מצה בכל ימי הפסח "המוציא לחם מן הארץ". הרי שהיא נקראת לחם. מצד שני, אנו מברכים על מאפים יבשים "בורא מיני מזונות", בין אם אלה ביסקוויטים מתוקים ובין אם מדובר במציות, קרקרים ולחמיות מלוחות. אם כן, דין המצה להיות כאחד מהם ולברך עליו "בורא מיני מזונות".

פת הבאה בכיסנין

הגמרא (ברכות מב ע"א) מספרת, שרב יהודה חיתן את בנו עם בתו של רב יהודה בן חביבא. הביאו לפניו "פת הבאה בכיסנין", ואנשים בירכו עליה "המוציא לחם מן הארץ". אמר להם רב יהודה: מה אני שומע צי צי? האם אתם מברכים "המוציא לחם מן הארץ" על האוכל הזה? אמרו לו: כן. כי כך פסק רבי מונא. אמר להם: אין הלכה כמותו, ועל "פת הבאה בכיסנין"

מברכים רק "בורא מיני מזונות". הגמרא מקשה על רב יהודה, שבמקום אחר הוא עצמו אמר שמברכים "המוציא לחם מן הארץ" על פת כזאת. ומתרצת הגמרא, ששם נאמר שכאשר הוא אוכל "פת הבאה בכיסנין" לא בדרך אקראי אלא "קובע עליהם סעודתו" – במקרה כזה הוא מברך על אותו סוג אוכל "המוציא לחם מן הארץ", וממילא גם נוטל עליו ידיים וגם מברך עליו "ברכת המזון".

שלושה מיני כיסים

ה"שולחן ערוך" (קסח ז) הביא שלוש דעות מהי "פת הבאה בכיסנין", ומסכם ואומר שעל כולן מברכים "בורא מיני מזונות", אלא אם כן קובע עליהם סעודה. והם: **א] פת שעשויה כמין כיסים שממלאים אותם דבש או סוכר ואגוזים ושקדים ותבלין** – מברכים עליה "מזונות". על אף שהבצק עצמו הוא בצק כמו של לחם, מכיוון שהמילוי שלו הוא של "דבש או סוכר ואגוזים ושקדים ותבלין" מברכים "מזונות". אבל אם המילוי הוא בבשר או בדגים או בגבינה – מברך עליה "המוציא" ו"ברכת המזון". כיוון שהמילוי מוכיח שהעוגה הזאת נעשית לאוכל ולא לקינוח סעודה. מסיבה זאת מברכים "המוציא לחם מן הארץ" על פיצה וכדומה, אם הבצק הוא בצק רגיל שעשוי מקמח, שמרים, מים ומלח. ואולם אם לבצק עצמו יש טעם כשל עוגה – מברכים "מזונות", כמו שמבואר בפסקה הבאה. **ב] בצק שהוא עצמו עשוי מתערובת של תבלינים כמו עוגה** – מברכים עליו "מזונות". כך אומר ה"שולחן ערוך": "עיסה שעירב בה דבש או שמן או חלב או מיני תבלין ואפאה, והוא שיהיה טעם תערובת המי פירות או התבלין ניכר בעיסה".

לדעת הרמ"א לא די בכך שהטעם ניכר בעיסה, אלא צריך שיהיה בה הרבה תבלין או דבש, שניכר שהדבש והתבלין הם כמעט העיקר. ולכן פיצה שבבצק שלה יש חלב או גבינה או רסק עגבניות וכדומה במידה כזאת, שגם אם תאכל את הבצק בלי התערובת שמעליו תרגיש בבצק עצמו טעם מיוחד – ברכתו "מזונות".

לפי זה, מה שמוכרים לחמניות וכותבים עליהן שברכתן "מזונות", והקונה צריך לטעום ויש לו ספק אם יש בהן טעם של מתיקות – לדעת הרמ"א ברכתן של לחמניות אלה בוודאי לא "מזונות", אע"פ שהאופה שם בהן חמישים אחוז בירה או מיץ תפוחים וכד', שכן לפי דעת הרמ"א צריך להיות בהן הרבה תבלין, שהוא העיקר, והקמח הוא הטפל. גם לדעת ה"שולחן ערוך" ברכתן "המוציא", שכן לדבריו הטעם צריך להיות ניכר, ובלחמניות אלו בקושי ניכר הטעם של התוספות.

ג] פת יבשה כמו ביסקוויטים, מציות, קרקרים ולחמיות – "בורא מיני מזונות". מקור ההלכה הזאת הוא בדברי רבנו נתן בעל הערוך בשם רבנו האי גאון, שהביא סמך לזה מהכתוב ביהושע (ט ה) על הגבעונים שבאו ליהושע כאילו באו מדרך רחוקה "וכל לחם צידם יבש היה נקודים".

ותרגם יונתן בן עוזיאל: "וכל לחם זודיהון יבש הוה כסנין". מכאן למדו שלחם יבש נקרא "פת הבאה בכסנין". כיוון שאת הלחם היבש הזה לא אוכלים אלא כוססים.

סיפר מרן הרב אליהו זצוק"ל, כי הבעלים של "עוגיות עבאדי" היה מתפלל בקביעות בבית-הכנסת "מעשה נסים" בזמן שהרב אליהו זצ"ל היה מתפלל בו. והיה מר עבאדי ז"ל קשור בכל לבו ונפשו לרב אליהו זצוק"ל, עד שהיה מביא לביתו של הרב בכל ערב שבת עוגיות שנאפו במאפייה שלו לכבוד שבת. פעם אחת ביקש מר עבאדי מהבד"ץ של העדה החרדית כשרות על העוגיות שלו, והם דרשו ממנו שישים רוב שמן בעוגות שלו כדי שברכתן תהיה "מזונות". בא מר עבאדי למרן הרב אליהו ושאל אותו האם לעשות כמו שהם מבקשים או לא. אמר מר עבאדי לרב: עשרות שנים אני עושה את העוגות הללו, וכל הרבנים היו מברכים עליהן "מזונות" ולא ביקשו שאשנה את המתכון של העוגות שלי, ואכלו ובירכו ושבעו. והנה באים הבד"ץ שלא מכירים את העוגות הללו ולא אכלו אותן, ורוצים שאני אשנה את המתכון שלהן.

אמר לו הרב: הם טועים בהלכה, ואף-על-פי-כן תעשה מה שאומרים לך. הם טועים, כיוון שגם לדעת הרמ"א בפת נכססת לא צריך רוב שמן. די בכך שהעוגות שלך יבשות כדי שברכתן תהיה "מזונות". אף-על-פי-כן אם אתה רוצה את ההכשר שלהם, כי הוא מביא לך קונים, תעשה מה שאומרים לך. וכך עשה.

מצה חשובה

לפי האמור לעיל, שכל דבר יבש מברכים עליו "מזונות", בין מתוק ובין מלוח, הרי שבפסח עצמו היה צריך לברך על מצה "בורא מיני מזונות". כך שאל בשו"ת "גינת ורדים בגן המלך" (סימן ס"ד): הרי המצה היא "יבשה ניקודים", ולכן דינה צריך להיות כמו "פת הבאה בכסנין", ואם כן למה מברכים עליה "המוציא"? והוא מסביר שם, שכיוון שהמצה הזאת היא הלחם בחג הפסח, לכן ברכתה "המוציא". והביא מהרש"ם את דעתו בדעת תורה שלו. טעם נוסף מובא בנחלת דוד על פרק שישי בברכות, שמצה חשובה מפני שנאכלת בהיסבה, והמעמד משווה לה חשיבות.

יסוד הדברים הוא ההבנה למה מברכים "מזונות" על "פת הבאה בכסנין", אף שבעיקרה גם היא פת. הטעם הוא בחשיבות הפחותה שלה, שנאכלת לתענוג ולא לצורך שביעה. לכן אין מברכים עליה "המוציא". ואולם אם קובע עליה סעודה – נמצא ששב ומחשיבה כלחם, ולפיכך מברך עליה המוציא. כן הדבר במצה, אף שבדרך כלל לחם יבש הורד ממדרגת לחם בגלל שכוססים אותו, הרי שבמקרה של מצה אנחנו מחשיבים אותו ולכן חוזרים ומברכים עליו "המוציא לחם מן הארץ".

כוססים אש-תנור

הוכחה לכך שמתייחסים ללחם לפי חשיבותו היא דין "טרוקנין", שהוא לחם יבש שבדרך כלל מברכים עליו "בורא מיני מזונות". אבל יש מקומות שהוא הפת העיקרית שלהם, ולכן מברכים עליו "המוציא".

סיפר מרן הרב אליהו זצוק"ל, כי בעירק היו שתי ערים, עמרה ונהרדעא. בעמרה היו עושים את הפיתה בתנור כמו מצה קשה ואוכלים מעט ומברכים עליה "המוציא" ו"ברכת המזון". אבל בנהרדעא היו עושים את הפיתה רכה. סיפר הרב ואמר: פעם ראיתי יהודי מהעיר עמרה שהביא לו אש-תנור, שהיא פיתה קשה שנאפתה בתנור, והוא בירך עליה "המוציא לחם מן הארץ".

אמרתי לו: הרי זה כוסס וצריך לברך עליה "בורא מיני מזונות". השיב לי אותו אדם: כך מנהגנו, איננו עניים כמותכם, אלא אנו אוכלים בשר ועופות ודגים, אבל לחם אנו אוכלים מעט מאוד. כלומר, מה שהם מברכים "המוציא" זה מכיוון שכך דרך אכילתם, למרות שזה כוסס.

אחר כך שמעתי כי כך הורה להם הרה"ג נסים כדורי זצוק"ל, שהיה תלמיד חכם עצום חריף ובקי, והיו אומרים שהוא "שני לבן איש חי". והיה אומר: אם אתה מהעיר חילי – תברך על אש-תנור קשה "המוציא", ואם אתה מבגדד ובאת לחילי – תברך "מזונות", כי מה שאנשי חילי מברכים "המוציא" – כי הוא דרך אכילתם.

גם יוצאי בוכרה עושים פיתה ארוכה ולאחר מכן מייבשים אותה עד שנעשית קשה, והם רגילים לאכול אותה עם כוס תה – והברכה על הפיתות הללו היא "המוציא", כיון שיש עליהן שם של לחם מתחילת אפייתן.

עלייה לארץ ישראל במקום אכילת פת אורז

פעם שאלו את מרן הרב זצ"ל על אלה שגרים בדרום-אמריקה, שהעשירים שבהם אוכלים פת מחמשת מיני דגן, חיטה וכדומה, אבל העניים אוכלים פת תירס בכל ימות השנה. ושאל אחד מרבני הקהילות שם את הרב האם האנשים הללו לא ייטלו ידיים ולא יברכו "המוציא" ו"ברכת המזון" בכל ימיהם. האם לא נאמר שהלחם הזה של התירס הוא עיקר מזונם ויברכו עליו "המוציא" ו"ברכת המזון"?

והאמת היא שהשאלה הזאת קשורה גם לאלה היושבים במזרח הרחוק, ששם כל מאכלם של העניים הוא פת אורז, וכן היהודים היושבים באפריקה, ששם גם כל מאכלם הוא פת תירס כמו יושבי דרום-אמריקה. והרב זצ"ל עמל וטרח למצוא להם היתר ליטול ידיים ולברך "המוציא" ו"ברכת המזון" ולא מצא. ולבסוף אמר לאותו רב שיגיד להם שיעלו לארץ ישראל, כיוון שפה גם העניים ביותר אוכלים לחם חיטה, שהוא מביא דעת לאדם.

פת לחולי צילאק

מזה נלמד לכל מי שלא יכול לאכול פת חיטים בגלל בעיות של בריאות, כגון גלוטן וצילאק, שאם הם אוכלים פת שעשויה מאחד מחמשת מיני דגן, אם היא מזונם יברכו עליה "המוציא" ו"ברכת המזון". ואם מזונם הוא דווקא בפת יבשה כזאת, גם כן יברכו עליה "המוציא". אבל אם הפת שלהם עשויה מקמח תפוחי-אדמה או אורז ותירס – ברכתה "שהכול נהיה בדברו", אף שהיא עיקר מזונם.

מנהג פשוט לאשכנזים – "המוציא" כל השנה

מנהג האשכנזים לברך על מצות כל השנה "המוציא לחם מן הארץ", כיוון שהיה עליהן שם לחם בפסח (שו"ת "שבט הלוי" חלק א סימן רה. וכן הוא בשו"ת "אבני שהם" חלק א' סימן י"ז). וכך כתב הגאון רבי שלמה יוסף זוין זצ"ל בספרו "סופרים וספרים" (שי"ט), שלהלכה כולם מברכים על מצה "המוציא" כל השנה, ולא ראינו כאן מי שיברך "בורא מיני מזונות" על המצה כל ימות השנה. וכן שו"ת "חלקת יעקב" (אורח חיים סימן מח ד"ה ד) מביא את המהרש"ם ו"גינת ורדים" הנ"ל, וכן ב"שדי חמד" מערכת ברכות אות י'. ומסכם ואומר "וכן עמא דבר". כי המנהג פשוט לברך עליהן "המוציא" כל השנה כולה.

ספקות הספרדים

ה"גינת ורדים" שהפוסקים האשכנזים מצטטים בעניין זה הוא רבי אברהם בן מרדכי הלוי, שהיה ראש רבני מצרים בקהיר לפני כ-300 שנה. כדברי כתב השיווי כנה"ג על עניין אכילת מצות אחר הפסח, שייטול ידיים ויברך "המוציא" ושלוש ברכות, היינו "ברכת המזון", והביאו מחב"ר בסי' קנ"ח סעי' ה' ואח"כ

כתב שכן פסק הרב בית דוד (או"ח סי' ע') משני טעמים: א. כי יש לחלק בין ביסקוויטים וכד' שברכתם "מזונות", משום שכוססים אותם למצות, אעפ"י שגם את המצות כוססים, משום שאת הביסקוויטים משהים באפייה יותר מזמן אפייתם, משא"כ מצות שאופים זמן רגיל. ב. כיוון שכבר חל עליהם שם לחם בפסח – שוב לא פקע.

אעפ"כ חכמי הספרדים הסתפקו בעניין זה. החיד"א עצמו מסתפק האם נשאר על המצות אחרי הפסח שם לחם כמו שהיה בפסח עצמו, או שאחרי הפסח נלקח מהם שם לחם וצריך לברך עליהן מזונות. אולי באמת הם "כיסנין", אלא שבפסח הואיל וקובע עליהן סעודתו, שאין לו פת אחרת, ברכתן "המוציא", אבל תמיד ברכתן צריכה להיות "מזונות".

אחרי שהציע החיד"א את ספקותיו, כתב שמכל מקום לאחר השקפה היטב יש לקיים דברי הרב בית דוד שאמר לברך "המוציא". וירא שמים לא יאכל מצה אחר פסח כי אם כשקובע עליה סעודה. וכן כתב כה"ח (סי' קנ"ח ס"ק מ"ג) שמעיקר הדין יש לברך "המוציא", וטוב להחמיר.

ובספר אורח חיים (עמוד ר"ג סעי' כ"ג) כתב: "אם נשאר לו המצה אחר הפסח לא יאכלנה לבדה כי יכנס בזה במבוכה גדולה של מחלוקת הפוסקים ז"ל בשביל נט"י המוציא וברכת המזון. על כן יזהר לאוכלה עם הפת דהיינו שיטול ידיו ויברך המוציא על הפת ויאכל כזית פת ויגמור סעודתו בהמצה". וברור שיברך אח"כ "ברכת המזון". ואע"פ שאוכל רק כזית פת ייטול ידיו עם ברכה. ובכל אופן או שיעשה כנ"ל באורח חיים, או כמו שכתב כה"ח שיקבע עליהן סעודה ממש. אולם בארץ נהגו כדעת שיירי כנה"ג וב"ד המובאים במחבר"ר הנ"ל.

דין לחם שהשתנה

יסוד הדיון שלעיל הוא האם מה שהיה פעם לחם נשאר תמיד לחם, או שהוא יכול להפוך למזונות. דין דומה יש בחביצא ("שולחן ערוך" סימן קסח סעיף י), שהוא פירורי לחם בגדלים שונים שנדבקו על-ידי מרק וכדומה – האם פרח מהם שם לחם או לא?

הדין שם הוא מורכב, ועיקרו הוא שאוכל שהיה עליו "שם לחם" ועדיין ניכר עליו שהוא לחם – לא במהרה פוקע ממנו שם הלחם שלו. אמנם אם לא היה עליו שם "לחם" בעבר – אפילו נראה כמו לחם, לא יברכו עליו "המוציא".

לכן מברכים "המוציא" על צנימים שהיו קודם לכן לחם, אע"פ שהם עכשיו יבשים לגמרי ונכססים. כיוון שהם היו לחם, לא פוקע מהם שם לחם כל כך מהר ("ישכיל עבדי" חלק א, אורח חיים ט). וכן קרוטונים, שהם חתיכות לחם קטנות מכזית. אם הם היו בעבר לחם ויובשו ועכשיו הם משמשים קרוטונים, ברכתם "המוציא". אלא אם כן הם בטלים למרק. אבל אם הם נאפו במיוחד לצורך קרוטונים, שהם לחם קשה, ולא היו לפני כן לחם רגיל, ברכתם "מזונות" אם אוכלם בפני עצמם.

חשיבות המצה עד פסח שני

מכל זה עולה, שהקביעה אם מצה ברכתה "המוציא" או "מזונות", תלויה בשאלת החשיבות שלה. לכן מצינו בפוסקים שיש האומרים שמצה שנשארה מפסח אין לברך עליה "מזונות" אפילו בכל השנה כולה, מפאת חשיבותה, שהיא ספק "המוציא", ולכן יאכל בתוך הסעודה, אפילו כל השנה כולה. זאת מכוח הכלל, שהחשיבות היא הקובעת לשוות ל"פת הבאה בכסנין" מעמד של פת המוציא.

לאחר שראינו שהחשיבות היא הנקודה העיקרית הקובעת לגבי "פת הבאה בכסנין" לברך עליה "המוציא", נבין למה פסק הרב שהברכה על המצה היא "המוציא" עד פסח שני. לדעתו המצה היא דבר חשוב ולא סתם קרקר. דבר זה הוא תלוי מאוד בנקודת ההסתכלות והחשבת המצה. כשם שאנו רואים הבדל בין מקומות, בין ערביא ואחרים, לגבי החשבת טרוקנין, כן הדבר לגבי המצה. אם התפיסה רואה את המצה כדבר חשוב, שונה מקרקר, אזי תהיה ברכתו "המוציא", כדין "פת הבאה בכיסנין" שיש לו חשיבות. ואם לאו – לאו.

דעת מרן הרב זיע"א הייתה שלמצה יש חשיבות רבה עד י"ד באייר, שכן רואים אנו מהתורה שימי פסח נמשכים עד שם. שהרי בזמן שבית המקדש היה קיים היו מקריבים בפסח שני קרבן פסח למי שלא הגיע לירושלים או שהיה טמא. גם בפסח שני היו אוכלים את קרבן הפסח עם מצות ומרורים: "בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי יוֹם בֵּין הָעֲרִבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל מִצּוֹת וּמִרְרִים יֹאכְלֶהָ" (במדבר ט יא). ברור הוא שמי שהיה אוכל קרבן פסח בפסח שני היה מברך על המצות בפסח שני ברכת "המוציא" כמו בפסח ראשון. כל הטעמים של פסח ניסן שמברכים המוציא על מצה, כולם שייכים גם בפסח של אייר. לכן עדיין חשיבות ושם של לחם על המצה עד פסח שני. ואע"פ שאין בימינו מקדש וקרבן פסח וכדומה, כל ההתנהלות שלנו היא כלפי בית המקדש בכל דבר ועניין. אנו מתפללים לכיוון בית המקדש כאילו הוא בנוי, כיוון שבית המקדש של מעלה נמצא שם ובנוי בכל שכלולו ותפארתו. גם התפילות שלנו נעשות קרבנות של אש בבית המקדש הזה, הן נעשות "אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחַח לַה" עליהם מתפללים "ואשי ישראל ותפילתם מהרה באהבה תקבל ברצון" (תוספות מנחות דף קי ע"א), ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב כבשים של אש שנעשים מהתפילות של ישראל.

הארה שממשיכה מפסח ראשון לפסח שני

מלבד המקור בהלכה, יש לזה מקור גם בחכמה הפנימית. כן איתא בזוהר הקדוש (חלק ג דף קנג א): "פקודא למעבד פסח שני, על אינון דלא יכילו, או דאסתאבו במסאבו אחרא, אי רזא דפסח רזא דמהימנותא דישראל עאלין בה שלטא בניסן, וכדין איהו זמנא לחדוה, איך יכלין אלין דלא יכילו או דאסתאבו, למעבד בירחא תניינא, דהא אעבר זמנא: אלא כיון דכנסת ישראל מתעטרא בעטרהא בניסן, לא אתעדיאת כתרעהא ועטרהא מינה תלתין יומין, וכל אינון תלתין יומין מן יומא דנפקו ישראל מפסח, יתבא מטרוניתא בעטרהא, וכל חילהא בחדוה, מאן דבעי למחמי למטרוניתא יכיל למחמי, כרוזא כריז, כל מאן דלא יכיל למחמי מטרוניתא, ייתי ויחמי עד לא ינעלון תרעיה, אימתי כרוזא כריז, בארבעה עשר לירחא תניינא, דהא מתמן עד שבעה יומין תרעין פתיחן, מכאן ולהלאה ינעלון תרעין, ועל דא פסח שני". תרגום: המצווה לעשות פסח שני לאלה שלא יכלו להגיע לירושלים או שהיו טמאים בטומאה אחרת. מקשה הזוהר: איך יכולים לעשות פסח שני אם עבר חודש ניסן, שבו נגאלו ישראל ממצרים? הרי ההארה

הגדולה של יציאת מצרים כבר עברה לה. הרי כבר עבר זמנה. ועונה הזוהר ואומר: כיוון דכנסת ישראל מתעטרת בכתרים שלה בחודש ניסן, לא לוקחים לה את הכתרים המיוחדים הללו שלושים יום. וכל שלושים יום מהיום שיצאו ישראל ממצרים – יושבת כנסת ישראל עם הכתרים שלה וכל החיילים שלה בשמחה. לכן יכולים לעשות פסח שני שלושים יום אחרי פסח. שהשערים של המטרוניתא עדיין פתוחים.

יש חשיבות לימים אלו, שממשיכים אתם את הארת חג הפסח. במיוחד למי מאמין בכל לבו ממש שהמשיח יכול לבוא בכל רגע, מתחזק אצלו מעמד פסח שני, שמהרה ייבנה המקדש וישוב יום זה להיות יום חשוב של אכילת מצה. כך היה חי מורנו ורבנו הרב אליהו זצוק"ל, מצפה לישועה בכל יום ממש שיבוא. לכן בשבילו פסח שני הוא לא עוד יום בשנה, אלא ממש יום של אפשרות להקריב בו קרבן פסח שני. במשך שלושים הימים הללו אי-אפשר להחשיב את המצה כמו ביסקוויט או קרקר, אלא לחם של ממש כמו שהיה בכל ימי הפסח. לכן לא פורח ממנו שם לחם כל שלושים הימים הללו. לכן האוכל מצה במשך הימים שבין פסח ראשון לפסח שני מברך עליה "המוציא". וכמובן גם בפסח שני עצמו מברך עליה "המוציא".

דין של מצות חמץ אחר הפסח

לפי האמור לעיל, על מצות חמץ לא היה שם לחם בפסח, ואע"פ שהן נראות כמו מצות רגילות, לא היה עליהן שם של חשיבות. יוצא שעל מצות כאלה ראוי לברך "מזונות" גם מיד אחרי הפסח.

ואולם בשו"ת "ציץ אליעזר" (חלק יא סימן יט) פסק לברך עליהן "המוציא" כל השנה כולה למרות שהן חמץ. וכתב כי חלק מהספרדים נוהגים לא ליטול עליהן ידיים ולברך לפנייהן "בורא מיני מזונות", ואחריהן לברך "על המחיה".

אבל אצלנו עמא דבר מימים ימימה להצריך ליטול עליהן ידיים ולברך לפנייהן "המוציא" ולאחריהן "ברכת המזון", באין פוצה פה ומצפצף ובאין מי שיעלה על דעתו להורות או להתנהג אחרת.

